

הרב ראובן מרגליות זצ"ל

יגעתי ומצאתי

כ"ז הערות על הרמב"ם ונושאי כליו היוצאות לאור לראשונה מכתב יד*

א. בפהמ"ש ערלה פ"ב מ"א כתב רבינו הגדול 'ואיני זוכר עתה אסמכתא שסמכו חכמים על זה הדין שערלה עולה באחד ומאתיים' - היא גמרא מפורשת בפסחים מ"ח ע"א: מן המאמית (יחזקאל מה, טו) ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור, מכאן לערלה שבטלה במאתיים. ועמש"כ בהגהותי ליו"ד על דבר הטו"ז סי' צ"ב ס"ק י"ג.

ב. בהל' דעות פ"ו ה"ז כתב הלח"מ 'ויש לפקפק בדברי רבינו למה לא הזכיר זה דאפילו רב תלמיד חייב וכו' - זה מבואר בהל' תלמוד תורה פ"ה ה"ט בדיני כבוד רבו.

ג. בהל' ע"ז פ"ט ה"ט"ז כתב הכס"מ 'שם אמרו עוד דבשבת אפילו בשכר אסור וכו' ותמהני למה לא כתבו רבינו' - זה מפורש במקומו בהל' שבת פ"ב ה"ב.

ד. בהל' תשובה פ"ג ה"ד כתב הכס"מ 'אבל קשה למה לא מנה גם מגלה פנים בתורה כו' - מבואר שם סוף ה"א באומרו 'וזה הנקרא מגלה פנים בתורה מפני שהעיזו מצחו וגילה פנים' וכו'.

ה. בהל' חמץ ומצה פ"ג ה"ו כתב הלח"מ 'ועדיין יש לי קושיא על רבינו, דאמאי גבי שוחט פסח וקדשים לא כתב שצריך שיברך לשחוט וכו', ולא מצאתי שכתב כן לא בהל' ברכות ולא' וכו' - זהו מפורש במקומו בהל' ברכות פ"א סוף הל' ל' שחט פסחו וחגיגתו מברך לשחוט'.

ו. בהל' מאכלות אסורות פ"ז ה"ו כתב הכס"מ 'ואשמעין תו התם דכלי זכוכית צריך להטביל, ולא ידעתי למה השמיטו רבינו' - מפורש לעיל שם באותו פרק עצמו בהל' ג.

ז. בהל' פסולי המוקדשין פ"ט ה"ד כתב המל"מ 'גרסינן בפ"ב דפסחים וכו' וכעת לא מצאתי דין זה ברבינו' וכו' - זהו מפורש בהל' משכב ומושב פ"ג ה"ו.

* לקט מקורות והערות מתוך פנקס בכתב ידו של הגר"ר מרגליות זצ"ל. נמסר לפרסום ע"י שאר בשרו הרב חנניה ויינברגר נר"ו מרחובות, ותשואות חן לו. ברכת ייש"כ לרב שלום הלל ממכון 'אהבת שלום' שהעתיק וערך, וגם אני הוספתי עריכה קלה בכמה מקומות להקל על לימוד הדברים. הכותרת בכתה": 'יגעתי ומצאתי - ערך רמב"ם', ואולי התכוון רבנו להוסיף עוד 'ערכים' כאלו על ספרים ומחברים אחרים, אך בקונטרס זה נמצאות רק ההערות על הרמב"ם הרצ"ב. י"ק.

1 בין השורות הוסיף כאן רבנו: תפילה רפ"ה נ"ח צ"ד ט'; שבת פ"ב נ"ח שכ"ח מ"ה; עירובין פ"ה נ"ח שצ"ה ד'. לא ברורה לי כוונתו. י"ק.

ח. בהל' שכנים פ"ד ה"ח כתב הלח"מ 'והא דרבינו ז"ל לא כתב גבי בית' וכו' - זה **מפורש** במקומו בהל' שכירות פ"ה ה"ח.

ט. ולפעמים התפלאו רבותינו האחרונים על אשר השמיט רבינו הגדול איזו הלכה, ובאמת אינה העלמה כי אם בכוונה השמיטה, כמו: בהל' ערכין וחרמין פ"ה ה"ו 'ומנין שאסור להקדיש תמידין לבדק הבית כו' ולא הבא מכלל עשה כעשה', וכתב המ"מ 'בפ"ק דתמורה דעובר אפילו בל"ת וכו' **ואיני יודע למה השמיט רבינו** - כן היא אך דעת ר' יהודה שם, אבל רבנן פליגי עליה. ועיין רש"י פסחים מ"ב רע"א.

י. בהל' עבודת יוה"כ פ"א ה"א 'ושתייהם של כה"ג וכו', וכתב המ"מ 'ספ"ק דשבועות תניא וכו' **ולא ידעתי למה השמיט רבינו** דין זה' - הנה תלתא 'אשר לו' כתיבי בעניין, חד למעוטי משל ציבור, חד למעוטי משל כהנים, וחד אייתרא לעכב, עיין תו"כ שם, ומצינו שר"ע דרש חד 'אשר לו' למעט שאינו מביא משל מעשר, עיין מנחות פ"ג ע"א, ומעתה לא אייתרא לעכב, והלכה כר"ע.

יא. כן יתמהו הרבה פעמים על מקור דברי הרמב"ם והניחו מקום להבודק [כעין זה בספרי נפש חיה או"ח סי' ש"ב סע' ח'], כמו: בהל' תענית פ"ה ה"י 'אסור בסיכה של תענוג', וכתב הכס"מ 'ברייאתא שם אסור בסיכה וכו' **ופירש רבינו** בסיכה של תענוג ודבר ברור הוא דלא עדיף מיוה"כ וכו', ועי' בלח"מ שם שנתפלא עליו. - באמת לא מליבו פירש כן, אך **זהו מפורש** בירושלמי יומא פ"ח ה"א (ל"ו ע"א) 'בשבת בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג מותר, ביוה"כ בין וכו' אסור, בתשעה באב ובתענית ציבור סיכה שהיא של תענוג אסור שאינה של תענוג מותר'.

יב. בהל' ערכין פ"ג ה"ד 'חייבי ערכין ודמים ממשכנים אותן' וכו', וכתב הכס"מ 'משנה ספ"ד דערכין וכו' **ומשמע** דהוא הדין לחייבי דמים' וכו' - הנה נודע שהר"מ לא הביא רק המפורש בדברי רז"ל זולת כשהקדים "יראה לי". אבל באמנם **זהו מפורש** בתוספתא דערכין פ"ג.

יג. שם פ"ה ה"א 'בד"א בזמן שמצות יובל נוהגת' וכו', ובהשגות 'אמר אברהם. **לא מצאתי** שום הפרש בין זה לזה וכו' ועיין בכס"מ מה שכתב' - באמת **זהו מפורש** בתוספתא ערכין פ"ד 'המקדיש שדה אחוזתו **שלא בשעת היובל** וכו' כופין וכו'.

יד. ומדי דברי אעיר על דבר המל"מ שם פ"ד הכ"ו 'כיצד דין מקדיש שדה מקנתו וכו' כתב רש"י בפרשת בחקותי וכו', והנה מ"ש וגאל בדמים הללו הקצובים לשדה אחוזה **לא ידעתי** היכי רמיזי, דדמים הקצובים בתורה לא נאמרו אלא בשדה אחוזה, אבל שדה מקנה פודין אותה בשוויה כמה שווה עד היובל' וכו' - ומפליא שלא העיר **ממשנה מפורשת** בערכין י"ד ע"א 'בשדה אחוזה להקל ולהחמיר' וכו' עכ"ל.

טו. בהל' תרומות פ"ט ה"ו כתב המל"מ 'הכותב וכו' דבפלוגתייהו דת"ק ורשב"ג אין שם זכר למעוכב גט שחרור' וכו' - **זהו מבואר** בכריתות כ"ד ע"ב 'מיתבי הכותב נכסיו וכו' וקסבר מעוכב גט שחרור אוכל בתרומה' וכו'.

טז. שם פ"ו ה"ז 'אבל השוגג שאכל תרומה ביוה"כ וכו', וכתב הכס"מ 'דרבי נחוניה בן הקנה היה עושה יוה"כ כשבת לתשלומין, ומשמע דרבנן פליגי עלין והלכה כרבים' - זה יפלא, מנא ליה לאפושי פלוגתא ולומר דרבנן פליגי וע"י זה לדחות מהלכה? אמנם באמת **מפורש** שרבנן פליגי עליה בכתובות ל"ה ע"ב.

יז. בהל' איסורי מזבח פ"ד הי"ג 'במה דברים אמורים בגויה שאמר לה הבעלי לי בטלה זה שאינה צריכה משיכה' וכו', וכתב הכס"מ 'לשון רבינו שאינה צריכה משיכה **אינו מכוון** עם לשון הגמרא דאמרו דלא קניא במשיכה' - עיין בתוס' ב"מ מ"ח ד"ה נתנה לסיטון וכו' שכתבו 'והא דאמר בפרק בתרא דע"ז נכרי **דלא מחסרי משיכה** היינו' וכו', וכ"כ בבכורות י"ד ע"א סד"ה ר"א אמר, הרי שנים עדים שכך הייתה לפנייהם הגירסא.

יח. שם פ"ה ה"ג 'אפילו הקטיר דבר' וכו', ועיין בראב"ד מה שכתב - כדברי הר"מ **מפורש** בתו"כ ויקרא י"ב.

יט. בהל' קרבן פסח פ"ד ה"ב 'נטמאו מקצת האיברים' וכו', ועיין בכס"מ מה שכתב - **זהו מפורש** בפסחים ס"ב ע"א 'אטמא חד מאיברים, האי דאיטמא שרפינן ליה ואידך אכלינן ליה'.

כ. בהל' כלים פכ"ג ה"ג 'שכל פחות משלוש אצבעות טהור מכלום', ובראב"ד 'א"א **זה כתב מדעתו** כו', וכס"מ 'ואני אומר שאין לומר שכתב זה מדעתו **אלא איזה בקיאות מצא** וכו' - ברור שיצא לו זה מגמ' ב"ב כ' ע"א 'מטלית וכו' בריסקא שאין בה ג' על ג' דלא חזי לכלום' וכו', ואם נאמר שלאחיה כלשהו ממש - הרי ראוי לאחיה, אלא ודאי דכלשהו הוי שלוש על שלוש, שכן מצינו דכלשהו נקטו על שיעור ידוע, ראה תוס' שבת ס"ג ע"ב ד"ה אריג ועוד.

כא. בהל' רוצח פ"ד ה"ה 'שרגלים לדבר', ובכס"מ 'צ"ל **שרבינו מפרש** סיום דברי הת"ק הם' - באמת **זהו מפורש בירושלמי** נזיר פ"ט ה"ה 'כיני מתניתא ר"נ פוטרו וחכמים מחייבים שרגלים לדברים'.

כב. בהל' שכנים פ"ד הי"ז 'המוכר גינה לחברו סתם' וכו', ובמ"מ 'לא **ידעתי מאין זה להמחבר**' וכו' - **מקורו בירושלמי** ב"ב פ"א ה"ד (ב' ע"ב) 'תני בגינה בין מקום שנהגו לגדור בין מקום שלא נהגו לגדור כופין' וכו'.

כג. בהל' עבדים פ"ד ה"ו 'אין אמה עבריה יוצאת בראשי איברים וכו' וכן עבד עברי' וכו', וכתב בכס"מ 'אע"פ **שלא מצאתי כן בפירוש** אפשר ללומדו מדאיתקש'

